

KIMYO DARSLARIDA DIDAKTIK O‘YINLARDAN FOYDALANISHNING AHAMIYATI

Temirova Dildora Tashpulatovna

Dang‘ara tumani 12-umumta‘lim maktab

kimyo fani o‘qituvchisi

Annotatsiya: Ta‘lim jarayonining muvaffaqiyati o‘qituvchining ilmiy-uslubiy saviyasiga va pedagogik mahoratning yuqori darajada bo‘lishi, o‘quvchilarni bilish faoliyatini faollashtirish va boshqarish ko‘nikmalariga bog‘liq bo‘ladi.

O‘quvchilarni kimyoviy bilimlarga qiziqishlari ko‘p jihatdan ularning o‘qishdagi muvofaqiyatlariga bog‘liqdir. Qiziqarli o‘yinlardan mutazam foydalanib borishda kimyo fani katta imkoniyatga ega. Quyida havola etmoqchi bo‘lgan didaktik o‘yinlar va qiziqarli metodlardan biz kimyo darslarida foydalanishimiz mumkin. O‘quvchilar uchun bu didaktik o‘yinlar va qiziqarli metodlarning o‘ziga xos tarbiyaviy ahamiyati va bosqichlari mavjuddir.

Kalit so‘zlar: Metod, didaktika, yangi texnologiya, interfaol, topqirlik, birdamlik.

Bu bosqichlarni quyidagicha belgilab olish mumkin:

1. *Tayyorlov davri.* O‘yin natijasiga katta ta‘sir etuvchi mas‘uliyatli bosqich. Shu o‘rinda asosiy vazifa o‘quvchilarni o‘yinning maqsadi, mavzusi, qoidasi, shartlari bilan tanishtiriladi.

2. *O‘yinni tashkil etish.* O‘quvchilarni guruhlariga bo‘lib, vazifalar bo‘lib beriladi.

3. *O‘yinni o‘tkazish.* Belgilangan vazifani yakka va guruhlariga birlashtirib, topshiriqlarni bajartiriladi.

4. *O‘yin natijalari.* Natijani baholash, xulosalash, ya‘ni o‘yinning o‘quv-bilish natijalarini tahlil qilish.

Didaktik o‘yinlarni o‘tkazish o‘quvchilarga quyidagicha mas‘uliyat yuklaydi:

- o‘yinlarni o‘tkazish jarayonida faol bo‘lish;
- diqqat va e‘tiborli bo‘lish, do‘stlarini gapini bo‘lmaslik;
- o‘z vazifasini aniq bajarish;
- ko‘rgazmali qurollar tayyorlash;
- birdamlik va hamjihatlik kuchini his qilish;
- o‘zaro ishonch;

Didaktik o‘yinlar texnologiyasi qisqa vaqtda amalga oshiriladigan tizimlashgan guruhiy mashg‘ulotlar bo‘lib, ularni o‘tkazish oson va oldindan tayyorgarlik ko‘rish shart emas. U ko‘p vaqt olmaydi. O‘yinlar o‘quvchilarning fanga bo‘lgan

qiziqishlarini kuchaytirib, darsning boshida, o‘rtasida oxirida o‘tkazish tavsiya qilinadi.

Yangi pedagogik texnologiyaga bag‘ishlangan adabiyotlar va maqolalarda bir qator didaktik o‘yinlar haqida so‘z yuritilib, innovatsion metod sifatida taqdim etilmoqda. Ana shulardan kimyo darslaridan qo‘llanish mumkin bo‘lgan ayrim o‘yinlar haqida so‘z yuritamiz:

1. “Konseptual jadval”

Ushbu metodida o‘quvchilar jamoa bo‘lib quyidagi mavzularni:

8-sinf V, VI, VII guruh elementlari, 9-sinf “Ishqoriy metallar”, “Ishqoriy- yer metallari”, IV guruh elementlari mavzularini o‘quvchilar birgalikda to‘ldiradilar vao‘z maruzalrini doskaga chiqib himoya qiladiarl.

“Gologenlar” mavzusida “Konseptual jadval” ni to‘ldirish namunasi

<i>Element nomi</i>	<i>Tabiatda tarqalishi</i>	<i>Fizik kimyoviy xossalar</i>	<i>Ishlatilishi</i>
<i>F</i>			
<i>CL</i>			
<i>Br</i>			
<i>J</i>			

2. Sirli quticha

Bu metodda o‘quvchilarni kimyoviy asboblarning nomini fazifasini bilish bilan birga bir vaqtning o‘zida hozir javoblikka o‘rgatadi. Bunda chiroyli qilib bezatilgan quticha ichida turli kimyoviy asboblarning nomi: konus simon tubi yassi va yumaloq kolbalar, proberkalar o‘lchov stakanlari chinni kosacha vahozako idishlarning ichida qiziqarli mavzuga oid manyiqiy savollar solinadi yoi yopishtiriladi. Guruhlardan o‘quvchilar qaramasdan sirli quticha ichidagi nomalarning idishni oladi va dastlab nomini aytadi. Idish nomini tug‘ri aytsa ichidagi savolga to‘g‘ri javob aytsa rag‘batlantiriladi.

• “Pinbord” usuli

Bu metodni (Oksidlar) mavzusida qo‘llash mumkin

<i>Oksidlarning nomlari</i>	<i>Oksidlarning kimyoviy formulasi</i>	<i>Oksidlarning grafik formulasi</i>
<i>Natriy oksidi</i>		
<i>Kalsiy oksidi</i>		
<i>Fosfor V oksidi</i>		
<i>Azot I oksidi</i>		
<i>Alyuminiy oksidi</i>		

Xlor VII oksidi		
Marganzik II oksidi		

- “Blits savollar”

Ushbu metodda uyda vazifani tekshirish maqsadida guruhlariga barcha o‘quvchilarga o‘tilgan mavzu yuzasidan tezkor savollar beriladi va har bir to‘g‘ri javob uchun rag‘bat beriladi.

- “Elementlar daraxti”

Ushbu metodning afzalligi o‘quvchilar moddalarning kimyoviy formulalarini, nomini yod olish ko‘nikmasiga ega bo‘ladilar. Yasalgan daraxtda olmalar bir tomoni raqamlangan holda, orqa tomoni esa kimyoviy moddalar formulasi yozilgan holda bo‘ladi, 4ta guruhdan chiqqan o‘quvchilar navbat bilan raqam tanlaydilar va kim tez va to‘g‘ri modda nomini aytsa shu o‘quvchi rag‘batlantiriladi. Ushbu metodda o‘quvchilarga 7-sinfda “Elementlar”, metallar va metalmaslar, “Oksidlar”, “asoslar”, “kislotalar” ni yod olishga yordam beradi.

- “Plyus va minus”

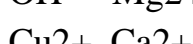
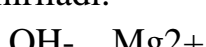
Ushbu metodda savollar 3 xil darajada tuzilgan bo‘ladi va bu usulda a‘lochi o‘quvchilr uchun imkon beriladi va rag‘bat jarimani qo‘lga kiritadilar.

- “Tartib intizom metodi ”

Ushbu sinfda shovqin ko‘tarmaslik, o‘quvchilar bir birini hurmat qilishi maqsadida har bir guruh o‘quvchilari rag‘bat to‘plab borishadi.

- “Kimyoviy soat metodi”

Bunga o‘z o‘zini baholash guruhlariga soat strelkalari asosida metallar ko‘rsatiladi. Gururhlar oldindan tarqatib berilgan javoblar jadvaliga savollar asosida javoblarni yozib to‘ldiradilar. Berilgan vaqt tugagandan so‘ng, javoblar varaqasi guruhlar bilan almashinadi va monitorda ko‘rsatilgan to‘g‘ri javoblar asosida tekshiriladi.

№	Kimyoviy formula	Nomlanishi	Toifalanishi
1	NaOH	Natiry gidroksid	
2	KOH	Kaliy gidroksid	
3	LiOH	Litiy gidroksid	
4	Be(OH) ₂	Berilliy gidroksid	
5	Mg (OH) ₂	Magniy gidroksid	

6	Ca(OH) ₂	Kalsiy gidroksid	
7	Ba(OH) ₂	Bariy gidroksid	
8	Cu(OH) ₂	Mis (2) gidroksid	
9	Zn (OH) ₂	Rux gidroksid	
10	Al (OH) ₃	Aluminiy gidroksid	
11	Fe(OH) ₃	Temir gidroksid	

9. “Sehrli qopcha” metodi

Har bir guruhga bittadan qopcha beriladi. Ushbu qoplarda oksidlar nomi aralash berilgan bo’ladi. Har bir guruh o’zida berilgan oksidlar guruhlarini ajratishlari kerak bo’ladi.

Asosli oksid Kislotali oksid Amfoter oksid

1-guruh 2-guruh 3-guruh

10. “Blits so’rovi”

Har bir guruhdan bittadan o’quvchi jadvalni to’ldiradi.

Asosli oksid	Kislotali oksid	Amfoter oksid	Befarq oksid	Peroksid

Xulosa qilib aytganda, ta’lim mazmunining o’zgarishi, ta’limda pedagogik texnologiyalarning joriy etilishi, zamonaviy o’qitish metodlari talablarining o’zgarishlari, dolzarb masala bo’lib har bir o’qituvchiga katta mas’uliyat yuklaydi. Davr talabi darajasida dars o’tish bevosita pedagogik texnologiya, kimyo o’qitishning nazariy va metodik asoslari bilan bog’liq.